

Kraftkarlar från norra Anundsjö.

Till de verkliga kraftkarlarna hörde skogs- och flottningsarbetarna Karl Jonsson, »Stor Kalle» i Häggsjöbäcken, f. 1875, d. 1957, Erik Torén i Häggsjöbäcken, f. 1875, d. 1956, Jonas Erik Jonsson, »Stor Jonk» i Storborgarn, f. 4/9 1849, d. 1/5 1899, och kronotorparen Axel Jonsson i Bläliden, f. 1887, d. 1960.

Utöver vad författaren tidigare skrivit om Karl Jonsson i Häggsjöbäcken och Axel Jonsson i Bläliden kan följande tilläggas om den förstnämnde:

Han var gift med Märta Kristina Torén, f. 19/6 1872, d. 1963. Därmed blev »Stor Kalle» svåger med Erik Torén, även denne en kraftkarl utöver det vanliga. »Stor Kalles» son 76-årige Alfred Karlsson från Älghult, nu på Björna älderdomshem, berättar, att även hans mor var stark och van att bära tunga bördor. Ofta bar hon en halv mjölsäck i mesen och en sillhink i varje hand den obanade elva kilometer långa stigen mellan Remmarn och Häggsjöbäcken.

»Stor Kalle» i Häggsjöbäcken var nära släkt med »Stor Jonke» i »Borgarn», vilken han kallade för morbror Jonke.

Församlingsböckerna för Anundsjö ger vid handen, att bonden Jonas Erik Jonsson, »Stor Jonke» var född i Lägsta den 4/9 1849, och han gifte sig den 13/1 1879 med Anna Kristina Kristoffersdotter från Norsjö, f. 4/11 1837, d. 27/8 1908. Familjen förvärvade ett hemman i Storborgarn.

Föräldrarna till »Stor Jonke» var bonden Jonas Jonsson d.ä., f. 5/7 1815 i Remmarn, d. 1/5 1871 i Lägsta och hans hustru Kajsa Larsdotter, Tegelträsk. Familjen hade alltså förvärvat ett hemman i Lägsta.

»Stor Kalles» mor var Cajsa Johanna Jonsdotter i Lägsta. Som dopvittnen den 30/6 1875 fungerade bl.a. drängen Sven Nilsson, Storsele, f. 23/1 1835 i Åbosjö, d. 29/1 1918 i Storsele och hans hustru Märta Brita Jonsdotter, f. 21/12 1846,; d. 20/3 1941 i Södersel. Hon var en syster till »Stor Kalles» mamma och »Stor Jonke», och han var därmed morbror till »Stor Kalle».

Släktingar till »Stor Jonke» och systemen Märta Brita finns bl.a. i Södersel. Dit hör bl.a. hem.äg. Alf Brodin, Södersel. Allt talar f.ö. för

nära släktskap mellan Jonas Jonsson. »Stor Jonke« och »Stor Kalles« mor.

Beträffande bonden Jonas Jonsson, »Stor Jonke«, så finns inga nu levande personer, som minns honom, men däremot lever minnen av honom. Han lär ha varit i »Stor Kalles« format och omåttligt stark. Här några vittnesbörd därom.

Ur boken Anundsjö hembygdsförenings skrift Fäbodlar och fäbodliv har följande historia saxats:

Bohelg,

Då Näspojarna skulle tävla om vem som var starkast.

Vissa sk. fäbodhelger samlades ungdomar från omkringliggande byar för att roa sig, dansa och fria. Man roade sig med enkla lekar. Kraftprov såsom att lyfta stenar och stockar, hörde till ordningen. Olle Borgström i Hemsjö, född i Högtjäl, har berättat, hur han som ung pojke bevittnade det sk. kraftprovet. På fäbodvallen låg en stor och grov stock, som endast de starkaste pojarna kunde lyfta en aning i lilländan. Uppmanad av de övriga fjällpojarna framträdde en stor och grovväxt yngling, den för sina kroppskrafter sedermera mycket omtalade »Stor Jonk i Barjan« av samma jättesläkt som Tägglund-Torén och »Stor Kalle« i Häggsjöbäcken. Han lyfte först lilländan, sedan storändan, tog därpå stocken på exeln och bar den en bit bort och vände för att bära den tillbaka, då han råkade trampa i en färsk kospillning, halkade och föll bakåt och hade med all säkerhet fått stocken över sig och krossats, om inte en äldre, rådig man bland åskådarna ögonblickligen hoppat fram och knyckt till stocken, så att den föll vid sidan av ynglingen. Den rådige mannen var Erik Olov Svensson från Högtjäl, »Erik-Olov i Högtjäl« kallad, även han en reslig och stark man.

Historen om spettet

På flottningsdammen vid Västborgarsjön har in i våra dagar funnits ett spett att öppna dammluckorna med. Spettet var en mansbördä men som en leksak i »Stor Jonkes« nävar, berättas det. Till denna historia hör, att några tiotal år före sekelskiftet var det tvist om flottningen i Nyliden. För att utverka sympatistrejck hos Borgarnborna begav sig därför ett antal nylidenbor till dammen, där ett antal Borganbor var församlade. Det blev ej mycket sagt, sedan »Stor Jonke« tagit spettet i ena handen och börjat rita figurer i sanden. Nylidenborna återvände hem, givetvis besvikna, ty vad hade man att sätta emot en person, som behandlade dammspettet som en leksak.

Starka karlar behöver don efter person, och det berättas, att »Stor Jonke« en vårvinter åtagit sig att som dagakarlar skotta upp timmervägar åt avverkarna. Han hade låtit göra sig en skovel dubbelt så bred som andras, och vägar blev det till körarnas belåtenhet.

Så berättas det fortfarande i bygden om denne kraftkarl, vilken var en like till systersonen »Stor Kalle« i Häggsjöbäcken. Tydligt föds sådana kraftkarlar, som de nämnda, endast någon enstaka i varje sekel. De nämnda fyra starka karlarna ägnade större delen av sina liv åt skogs- och flottningsarbete, vilket blev deras och familjernas födkrok.